

ג. נסתפקו בשוחט מחוץ לעזרה בסכין ארוכה, שמא אין צריך טבילה אפילו לכן זומא מפני שעומד בחוץ, או שמא צריך טבילה אפילו לחכמים שאינם מצריכים טבילה בשאר הנכנסים – הואיל ועובד עבודה. תיקן.

יש גורסים בגמרא שהספק הוא אליבא דבן זומא ורבי יהודה, ומשמע שלחכמים – אין צריך טבילה (עפ"י תו"י תורא"ש תורי"ד רבנו אליקים).

דפים לא – לב

נב. א. היכן היו טבילות הכהן הגדול ביום הכפורים?

ב. כמה פעמים היה הכהן טובל ומקדש ידיו ורגליו ביום הכפורים?

ג. מתי היו הטבילות?

ד. מתי היו הקידושים?

ה. מהם המקורות לחמש טבילות ועשרה קידושים?

א. טבילות הכהן הגדול ביום הכפורים היו בקודש, על בית הפרוה (– לשכה שהיתה בדרום העזרה. ואעפ"י שגגים ועליות לא נתקדשו – יש לומר שגג בית הפרוה היה שוה לקרקע עזרה, לכך נתקדש. תוס'. ויתכן שקידשו לגג זה במיוחד לצורך טבילתו, או שמא כיון שנבנה מאוחר יותר כבר נתקדש בקידוש הראשון כשאר אויר העזרה. עפ"י ראב"ד ריש תמיד, חוץ מטבילה ראשונה שהיתה בחול (לפי שאינה מחובת היום, ולדעת רבי יהודה אינה אלא סרך טבילה. וכ"כ הרמב"ם ורש"י. ויש מצדדים לומר שמודה רבי יהודה ביוהכ"פ שהיא מדאורייתא), על גבי שער המים, ובצד לשכתו היתה. [היה מעל השער חקק בגובה ג' אמות. המים היו מגיעים לשם מעין עיטם שהיה גבוה (לפחות) עשרים ושלש אמה מקרקע עזרה]. פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם [לצניעות. ובוץ בדוקא – כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בחוץ]. פשוט ירד וטבל עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב. יש אומרים שלפי דעת תנאים אחת, גם טבילה ראשונה היתה בקודש (כן כתב הגרעק"א בדעת רש"י אליבא דבן זומא [וכן יש לומר גם בדעת הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ ב,ג) שכתב כרש"י]. וכן יש מצדדים בדעת רבי מאיר – ע' בקונטרס המועדים שבסוף חדושי הגר"ח על הש"ס, בשם הגר"ז. וכן כתב בספר חדושים ובאורים).

ב. חמש טבילות ועשרה קידושים היו לכהן הגדול ביום הכפורים. בכל החלפת בגדי קודש לעבודה היה טובל פעם אחת ומקדש פעמים, וכדלהלן.

א. נראה שאין מצוה מיוחדת בעשרה קדושים וחמש טבילות, אלא המשנה מעבודה לעבודה טעון טבילה ושני קידושים, וממילא יצא מנינים ה' טבילות וי' קדושים. אירע פסול בכהן גדול לאחר עבודת התמיד, כשנכנס אחר תחתיו טובל ומקדש פעם אחת לחכמים שהרי פושט בגדי חול, ונחסר קידוש אחד. [ואין מצריכים אותו לפשוט אח"כ פשיטה נוספת וללבוש שוב כדי להשלים המנין. ומסתבר שגם אם יעשה כן, לא יצטרך לטבול ולקדש שוב].

ויש לעיין כשנקרע בגד באמצע עבודת פנים ונצרך להחליפו, האם צריך טבילה וקידוש. ומסתבר שאין צריך, שלא נאמרו אלא במשנה מעבודה לעבודה (עפ"י חזון איש קכו, כב).

ב. לדברי רבי יהודה, משמע מדברי הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ ב,ג) ומרש"י שטבילה ראשונה אינה אלא מדרבנן, כדי להזכירו על תומאה ישנה. ואולם התוס' – ישנים צדדו לומר שמא מודה רבי יהודה ביום הכפורים שטבילת הכניסה לעזרה מדאורייתא.

ג. **טבילה ראשונה** נעשתה כשמחליף בגדי חול ולובש בגדי זהב לתמיד של שחר ונסכיו, דישון המזבח והמנורה, הקטרת קטורת של שחר ומנחת חביתין.

שניה – כשמחליף בגדי זהב ולובש בגדי לבן לעבודת היום; פר ושעיר הפנימיים, והכנסת הקטורת לפני ולפנים.

שלישית – כשמחליף בגדי לבן ולובש בגדי זהב, לעשות אילו ואיל העם על מזבח החיצון.

רביעית – כשמחליף בגדי זהב לבגדי לבן, להוצאת כף ומחתה מבית קדש הקדשים.

חמישית – כשמחליף בגדי לבן לבגדי זהב, למוספים ולתמיד וקטורת של בין הערבים.

לדעת רמב"ם ורמב"ן, הוצאת כף ומחתה היתה נעשית לאחר תמיד של בין הערבים (ע' להלן

ע).

ד. כאמור, בעת החלפת בגדיו היה הכהן מקדש ידיו ורגליו פעמים; קידוש אחד היה קודם הטבילה, לפני פשיטת הבגדים (לחכמים) או לאחר הפשיטה (לרבי מאיר), וקידוש שני לאחר שטבל ולבש.

ולרב חסדא [דלא כרב אחא בר יעקב] בדעת רבי, כל הקידושים נעשים כשאינו לבוש; הקידוש הראשון קודם לאחר הפשיטה וקודם הטבילה והשני לאחר הטבילה קודם הלבישה (ופשט... ורחץ / ורחץ... ולבש).

בהחלפת בגדים הראשונה, כשמחליף בגדי חול לבגדי קודש, לדברי חכמים לא היה מקדש אלא פעם אחת לאחר לבישת בגדי קודש. וכן סתמה משנתנו, כי לדעה זו הקידוש שקודם הטבילה שייך לבגדים שפושט

והרי הם חול הלכך אינו טעון להם קידוש. ולרבי מאיר אף בהחלפה הראשונה מקדש פעמיים שהקידושים בשביל בגדי הקודש שעומד ללבוש. וכנגד זה כשפשט בסוף היום בגדי הקודש ולבש בגדי חול, לחכמים

היה מקדש פעם אחת על הבגדים שפושט, ולרבי מאיר לא היה מקדש.

א. מלשון המשנה בתחילת הפרק משמע שטבילה ראשונה של הכהן הגדול היתה ביום דוקא ולא

בלילה. וצריך עיון (עפ"י שפת אמת כח. וע' מלחמות ה' לרמב"ן שצדד בזה. וי"ל שזה דוקא אם טבילה זו

מהלמ"מ ואפשר שכן נקט תנא דמתניתין, אבל למ"ד מדרבנן משום סרך תומאה ישנה כמשמעות דברי רש"י

ורמב"ם אליבא דרבי יהודה, אינה צריכה להיות ביום דוקא).

ולענין קידוש ידים ורגלים, יש מי שחידש שדין מיוחד הוא בקידוש של יוהכ"פ שצריך לקדש

ביום דוקא, בזמן הראוי לעבודת כהן גדול, ואם קידש בלילה הרי זה כאילו קידש קודם

שנתכהן (עפ"י חדושי רא"ל מאלין ח"ב יב).

ב. יש מי שכתב להוכיח מהירושלמי ומעוד מקומות שכל כהן שפשט בגדי כהונה ולבשם שוב,

חייב לקדש ידיו ורגליו כי הלבישה מבטלת את הקידוש שקדם לה (עפ"י בית הלוי ח"א ה, ע"ש

באורך. וע"ע בקונטרס המועדים שבסוף 'חדושי הגר"ח והגרי"ז על הש"ס').

ויש שנסתפקו בעיקר הדבר, האם להלכה כל קידוש חייב להיות לאחר לבישת בגדי כהונה

דוקא אם לאו, ועכ"פ בדיעבד אפשר שאם קידש לפני שלבש – אין צריך לקדש שוב (ע' בשפת

אמת ובחדושים ובאורים להלן לב).

ה. כך קבלו מהלכה; חמש טבילות ועשרה קדושים טובל כהן גדול ומקדש בו ביום.

רש"י תוס' ועוד ראשונים כתבו שזו הלכה למשה מסיני. ואולם הרמב"ם לא הזכיר זאת, ויש

אומרים לדעתו שלשון 'גמירי' אינו מורה בדוקא על הלמ"מ אלא על הלכה מקובלת (ע' בשו"ת

חות יאיר קצב, לב; חדושי הנצי"ב ועוד).

ודרשו מן המקראות שהטבילות נעשות כשמחליף בגדים מעבודה לעבודה; –

רבי דרש כתנת בד קדש ילבש... בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם – משמע שבכל לבישת בגדי קדש טעון טבילה.

ורבי יהודה למד טבילה מהכתוב הזה רק כשלוש בגדי לבן, ואילו כשלוש בגדי זהב למד מהכתוב: ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד... ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם...

ומנין שכל טבילה צריכה שני קידושים? – רבי דרש מופשט... ורחץ... ולבש – רחיצה האמורה כאן, אם אינה ענין לטבילה שכבר למדנו (כנ"ל), תנה ענין לקידוש ידים ורגלים. [והוציאו בלשון רחיצת בשרו, להשמיענו שטבילה כקידוש; מה קידוש במקום קדוש אף טבילה במקום קדוש]. והטיל הכתוב רחיצה בין פשיטה ללבישה, ליתן רחיצה לפשיטה ורחיצה ללבישה, כאילו כתוב 'ופשט ורחץ, ורחץ ולבש'.

רבי אלעזר ברבי שמעון ורבי יהודה (אינם דורשים כרבי שהרי כאמור הם מצריכים הכתוב 'ופשט ורחץ' ללמוד טבילה לבגדי זהב, לכך דורשים מקל וחומר: ומה במקום שאין טעון טבילה) – כל אדם שהור כשנכנס לעזרה לעבוד, שאינו טובל מדאורייתא לשיטתם) טעון קידוש ידים ורגלים, זה טעון טבילה אינו דין שטעון קידוש. ומיתור הכתוב ופשט את בגדי הבד אשר לבש למדים להקיש פשיטה ללבישה, מה לבישה טעון קידוש אף פשיטה טעון קידוש.

נראה שחיוב הקידושים אינו תלוי בטבילה, ואף אם מסיבה כלשהי אין יכול לטבול – חייב לקדש (עפ"י חדושים ובאורים).

ג. מהן העבודות הראשונות שעושה הכהן הגדול ביום הכפורים לאחר טבילתו?

לאחר שטבל הכהן הגדול וקידש ידיו ורגליו, הביאו לו את התמיד, קרצו (- שחטו) ברוב שני סמניו, ומירק אחר שחיטה אחריו – שמצוה למרק (כדי להוציא הדם יפה). ואם לא מירק – לא פסל, אף לא מדרבנן. קיבל הכהן הגדול את הדם וזרקו. נכנס להקטיר קטורת של שחר ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים, והחביתין, והיין – כסדר הזה (ולדברי אבא שאול הסדר הוא: הטבת חמש נרות, זריקת דם התמיד, הטבת שתי נרות, והקטרת קטורת כדלהלן לג ולעיל יד-טו). [לדברי רבי עקיבא (ע), פר העולה ושבעת הכבשים של מוספים, היו קרבים עם תמיד של שחר, לאחר הקרבת נכסיו. וכן פסק הרמב"ם (ה, א)].

א. כמה מהראשונים סוברים שסידור מערכה ושני גזירי עצים ודישון המזבח והמנורה היו נעשים בכהן הדיוט, והכהן הגדול היה מתחיל עבודתו בשחיטת התמיד (עפ"י רמב"ן; רמב"ם; רי"ד כט). ויש אומרים שגם עבודת התמיד אינה חובה על הכהן הגדול מהתורה מפני שאינה חובת היום, ומכל מקום מצוה יש בדבר. ואם היה חלש – עושה אחר (עפ"י ריטב"א לעיל יב בשם רמב"ם, ומובא בכסף משנה עיוהכ"פ א, ב. וראה בבאור הדבר בחדושי הגרא"ל מאלין ח"ב יב).

ודעת הר"ז ועוד (ע' מנהגי מהרי"ל מוסף יום כפור כג), שהכהן הגדול היה עושה את כל העבודות, החל מתרומת הדשן. וגם שחיטה הכשרה בזר, כתבו בתוס' לפי תירוץ אחד (וכן נקטו תוס' ישנים והריטב"א), שאם נעשית ביום הכפורים על ידי אחר – פסולה מדרבנן.

ב. כאמור, הקטרת הקטורת בהיכל היתה נעשית על ידי הכהן הגדול. ואולם היה נכנס עמו כהן נוסף עם מחתת גחלים (עפ"י תוספתא ב, י; מלחמות ה') – שלא כהקטרה שלפני ולפנים. ואולם שאר השינויים המיוחדים האמורים בהקטרה שלפני ולפנים וכד', יש מצדדים שהיו גם בהקטרה שבהיכל ביום הכפורים, (עפ"י רש"ש מג: גבו"א מד: ועוד. ואין הדבר ברור – ע' בדבריהם; מקדש דוד כד, ד).

דף לג

גד. מהו סדר עבודות היום הקבוע בבית המקדש מסידור המערכה ועד לתמיד של בין הערבים?

אביי היה מסדר סדר מערכה בשם גמרא (= מסורת כללית של בני הישיבה, לא בשם חכם מסוים. עפ"י הערוך ורש"י) ואלבא דאבא שאול [המקדים הטבת כל הנרות לקטורת]:
סידור מערכה גדולה.

סידור מערכה שניה של קטורת. [מערכה גדולה קודמת שכן כפרתה מרובה, או משום שממנה מביאים עצים למערכה שניה, אם לא נמצאו בה עצים].

סידור שני גזירי עצים. [ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר – עליה ולא על חברתה, כלומר יערכם על המערכה הגדולה ולא על השניה – מכלל ששתייהן קיימות כבר].

דישון מזבח הפנימי [סידור גזירים קודם לדישון, כי העצים הנם מכשירים לקטורת (רבי ירמיה), ואפילו עצים אלו בעצמם יכולים לשמש לקטורת, אם לא מצא עצים במערכה שניה (רב אשי. והעירו על השמטת הרמב"ם דין וז). או משום שהתחיל במערכה – גומר (רבינא)].

הטבת חמש נרות. [רבא פירש מדוע מקדים דישון מזבח הפנימי לנרות, כי כשנכנס פוגע תחילה במזבח הזהב, ואין מעבירים על המצוות].

דם התמיד; הטבת שתי נרות. [חילקו את הטבת הנרות; לריש לקיש, כדי להרגיש את העזרה. ולרבי יוחנן משום בבקר בבקר – חלקו לשני בקרים. וכיון שהתחיל בהטבה עושה את הרוב ומשייר שתיים שנאמר בהיטיבו את הנרות ואין נרות פחותות משתים. ודרשו שדם התמיד מפסיק ביניהם, כמפורש בגמרא].

הקטרת קטורת. [בהיטיבו את הנרת ואחר כך יקטירנה].

הקרבת אברי התמיד. [הקטורת קודמת שנאמר בה בבקר בבקר, ואילו באברי התמיד לא נאמר אלא בבקר אחד].

מנחת התמיד [אינה מוקרבת קודם, שאין מקטירים כלום על מערכה גדולה קודם הקטרת התמיד שנאמר וערך עליה העלה – עולה ראשונה (ובלאו הכי כל מיני דמים קודמים למנחות. עפ"י תו"י)].

מנחת חביתין. [עלה ומנחה – עולה קודמת].

נסכי התמיד. [מנחת חביתין קודמת לנסכים הואיל והיא מנחה כמנחת התמיד, ומנחה קודמת לנסכים. ערש"י ור"ח].

קרבנות המוספים. [באים לאחר נסכי התמיד שנאמר זבח ונסכים – הנסכים סמוכים לזבח].

בזיכי לחם הפנים [בשבת. וכמאן דאמר מוספים קודמים לבזיכים כדלהלן].

תמיד של בין הערבים. [אין קרבן אחר קרב אחריו שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים – עליה (- עולת השחר) השלם כל הקרבנות כולם].

א. לדברי חכמים החולקים על אבא שאול, מפסיק בקטורת בין הטבת חמש נרות לשתים,

ולדבריהם דם התמיד קודם לנרות [ודישון מזבח הפנימי קודם לדם התמיד. ריטב"א ועוד.

והרמב"ם (תמידין ו, ב) והסמ"ג כתבו דהיינו לזריקת דם התמיד, אבל שחיטתו נעשית בעזרה בעת שהכהן מדשן

מזבח הפנימי. ועראב"ד פ"ד תמיד; זבח תודה. וערמב"ן במלחמות שהדישון הוא בעצם עבודת לילה אלא שלא

הטריחום חכמים לעשות בלילה דוקא]. וכן דעת תנא דסדר יומא. וכתבו התוס' (לעיל טו.) שיתכן ורב

פפא חולק על אביי וסובר שגם לאבא שאול מקדים דם התמיד להטבת הנרות.